

**СТРАТЕГИЈА РАЗВОЈА ОПШТИНЕ ВИШЕГРАД 2011-2016.
СОЦИО-ЕКОНОМСКА АНАЛИЗА**

1. СОЦИО-ЕКОНОМСКА АНАЛИЗА

1.1 Географски положај и природне карактеристике

Општина Вишеград обухвата просторну цјелину површине 448 км². Налази се у источном дијелу Републике Српске, односно Босне и Херцеговине и гранична је општина са Републиком Србијом.

Вишеград је комуникацијски добро повезан са већим и мањим центрима у земљи. Налази се на магистралном правцу М5 Сарајево-Ужице. Путном комуникацијом преко Ужица повезан је са Београдом, преко Рогатице са западним дијеловима БиХ, а преко Фоче са Јадранским морем.

У писаним документима Вишеград се први пут помиње 1433. године и у то вријеме је припадао српској властелинској породици Павловић, под чијом управом је био и средњовјековни град Добрун, који је настао прије Вишеграда. По турским изворима 1544. године град осваја Осман паша и он остаје под турском влашћу све до Берлинског конгреса 1878. године, када Босну и Херцеговину договором свјетских сила преузима, а касније и анектира Аустроугарска монархија. Доласком Аустроугарске Вишеград добија контуре градске средине, гради се водовод, уводе земљишне књиге, гради ускотрачна пругу и јавне грађевине.

Град Вишеград и околина имају одлике умјерено континенталне климе, док подручја са већом надморском висином имају планинску климу. Највећи врх на подручју општине је Велики Столац са надморском висином 1675 m, а градско језгро се налази на 299 m/нв.

Хидролошке и хидрогеолошке одлике постора у општини врло су сложене и промјењиве, како у вертикалном, тако и у латералном смислу, а везане су за геолошку грађу и тектонске одлике простора. Због тога се међу њима јављају посебне теренске специфичности: веома водопрпусне стијене, изразито до слабо водопрпусне и водонепропусне стијене. Тако се развијају процеси: клизања, интензивног спирања, линијске ерозије, одроњавање, окршавање, површинско распадање и плављење. Тим процесима се стварају клизишта, плавински конуси, јаруге, одрони, сипаришта, крашки облици, делувилно-пролувилна распадина и мочварна тла. Ове појаве у простору општине јако су изражене у долини Рзава и долини Добрунске ријеке. Подручја уз ријеке Рзав и Дрину су често плављена подручја.

Највећи дио територије општине је шумско земљиште (60%) на ком су највише заступљени: буква, храст, бијели и црни бор, цер, оморика, граб, смрча, те дио земљишта планиран за пошумљавање (шикаре и голети). Остали дио односи се на пашњаке, ливаде, воћњаке и вртове.

Општина је богата површинским водама (ријеке Дрина, Рзав и Лим), а на њеном подручју се налазе и два вјештачка акумулациона језера дужине 84 km. Ријеке имају бројне притоке у виду потока (Кука, Пасији поток, Ријека, Бањски поток, Косовски поток, Јагодински, Велетовски, Дубовички поток и Осојнички поток).

У Вишеградској бањи налази се извор термалне воде. Из анализа хемијског састава термалних вода произилази да су воде Вишеградске бање сталног и уједначеног хемизма. Термалне воде ове бање старе су око 40.000 година и на површину избијају са дубине од 180 m. Вода у изворима је слабо минерална и одликује се високом радиоактивношћу што је чини љековитом. Степен радиоактивности Вишеградске бање је терапијски оптималан,

без могућности евентуалних штетних дејстава. Због лабилности радиоактивних елемената вода бање се може користити само на извору тј. није могуће флаширање. Воде Вишеградске бање су једине овог типа у Босни и Херцеговини.

На простору општине Вишеград постоје значајна потенцијална минерална и неминерална подручја. Потенцијална минерална сировинска подручја су велика око 27.530 ha то:

– магнезит	3.320 ha
– никлоносна жељезна руда	1.250 ha
– кречњак	11.870 ha
– еруптивне стијене	8.940 ha
– термалне воде	2.150 ha

Потенцијалних налазишта никла у свету је све мање, а потражња за никлом биће све већа у наредних 20-30 година. Међутим, искуства у неким другим земљама говоре да експлоатација никла има негативне посљедице по здравље људи и стање биљног и животињског свијета у ширем окружењу рудника.

1.2. Демографске карактеристике и кретања

По посљедњем службеном попису становништва из 1991. године, општина Вишеград је имала 21.199 становника.¹ Ратни догађаји су донијели присилне миграције становништва.

Национална структура становништва по попису из 1991. године била је: Муслимани 13.471 (63,54%), Срби 6.743 (31,80%), Хрвати 32 (0,15%), Југословени 319 (1,50%), остали и непознато 634 (3,73%)². Урбано становништво је чинило 29% укупног становништва (6.082 становника), а рурално 71% (15.117 становника)³.

Процјени број становника од 1996. године до 2008. године био је:

1996. године 20.000 (велики прилив избјеглица из Сарајева и Коњица)

1998. године 18.500

2004. године 15.000

2008. године 13.500

Општина Вишеград данас има око 13.500 становника. Поцјена је извршена на основу база података општина Вишеград као што су: број уписаних у бирачки списак, број малољетних лица, броја пензионера, број корисника водоводне и телефонске мреже и друго.

Процјењује се да око 8.000 становника живи у градском и приградском подручју. Од укупног броја становника 91% су Срби, 8% Бошњаци и 1% остали.

На основу званичних података из 1991. године и процјене Одељења за привреду и друштвене дјелатности може се закључити да је присутан тренд смањења броја становник на подручју општине Вишеград.

¹ Извор: Агенција за статистику БиХ, демографија, тематски билтен 02/2007, Сарајево 2007. године.

² Извор: Агенција за статистику БиХ, демографија, тематски билтен 02/2007, Сарајево 2007. године.

³ Извор: Агенција за статистику БиХ, демографија, тематски билтен 02/2007, Сарајево 2007. године.

Табела 1: Старосна структура становништва (процјена)⁴

Старосна доб	Број становника	Старосна доб	Број становника
0 до 14 година	1.576	0 до 18 година	(малољетних) 2.067
15 до 64 година	Око 8.000	више од 18 година	(пунољетних) 11.433
65 и више година	Око 4.000		
Укупно:	13.500	Укупно:	13.500

Табела 2: Старосна структура дјеце (процјена)⁵

Старосна доб	Број дјеце	Старосна доб	Број дјеце
0 до 14 година	1.576	0 до 6 година (предшколске доби)	580
15 до 18 година	491	6 до 18 година (школске доби)	1.487
Укупно:	2.067	Укупно:	2.067

1.3. Локална економија

Општина Вишеград спада у ред мањих општина у Босни и Херцеговини и Републици Српској. По категоризацији развијености, које врши Влада РС, спада у средње развијене општине.

Прије посљедњег рата општина је имала динамичан друштвено-економски развој са изузетно развијеном металском, хемијском, текстилном и дрвопрерађивачком индустријом. Због спорог и неефикасног процеса приватизације, застарјеле технологије, недостатка обртног капитала и губитка тржишта некадашњи велики привредни системи („Варда“, „Терпентин“, „Металац“ итд...) више нису у функцији или раде са минималним производним капацитетима.

1.3.1 Број и структура предузећа и радњи

На подручју општине Вишеград послује 71 привредни субјекат и то акционарска друштва и друштва са ограниченом одговорношћу. Привредни субјекти дјелују у области енергетике, шумарства, металне, дрвне, текстилне и прехранбене индустрије, превоза роба и путника у друмском саобраћају, трговини и угоститељству.

Већина предузећа је у приватном власништву, а у већинском државном власништву је 14, што се може видети из сљедеће табеле. Пет регистрованих микро предузећа у државном власништву су предузећа у стечајном поступку.

⁴ Извор: Општина Вишеград, Одјељење за приведу и друштвене дјелатности.

⁵ Извор: Општина Вишеград, Одјељење за приведу и друштвене дјелатности.

Табела 3: Број активних регистрованих правних лица/особа према стандардној класификацији дјелатности⁶

ВРСТА ПРИВРЕДНЕ ДЈЕЛАТНОСТИ	Број правних лица/особа		
	2007	2008	2009
Пољопривреда, лов и шумарство	3	3	3
Рибарство	1	1	1
Вађење руда и камена	-	-	-
Перађивачка индустрија	19	21	21
Производња и снабдијевање електричном енергијом, гасом и водом	3	3	3
Грађевинарство	2	2	2
Трговина на велико и мало и одржавање	20	22	22
Хотели и ресторани	3	4	4
Транспорт, складиштење и комуникације	8	8	8
Финансијско посредовање	-	-	-
Некретнине, изнајмљивање и пословне услуге	1	1	1
Јавна управа и одбрана	-	-	-
Образовање	1	1	1
Здравство и социјални рад	3	3	3
Остале друштвене, социјалне и личне услужне активности	2	2	2
Укупно	66	71	71

У Вишеграду највећи број је микро предузећа, која имају до 5 запослених (59%), док нема великих предузећа са више од 250 запослених.

Од већих предузећа из области енергетике, металске и текстилне индустрије, те области тровине и туризма, тренутно успјешно послују и раде: „ЕРС Требиње“ а.д. „Хе на Дрини-Вишеград“, „Ветфарм“ д.о.о., Предузеће за производњу челичних ужади „Унис Усха“ а.д., „Текс-мода“ д.о.о., Јавна установа рехабилитациони центар „Вилина влас“ и „Адриа“ д.о.о.

⁶ Извор: Агенција за посредничке, информатичке и финансијске услуге (АПИФ).

Табела 4: Број регистрованих предузећа класификована према броју запослених и власничкој структури⁷

Врста предузећа	2007		2008		2009	
	П	Д	П	Д	П	Д
Микро (до 5 запослених)	38	2	37	5	37	5
Мала (од 5 до 50 запослених)	12	8	18	5	18	5
Средња (од 50 до 250 запослених)	2	4	2	4	2	4
Велика (преко 250 запослених)	-	-	-	-	-	-
Укупно	52	14	57	14	57	14
Укупно	52+14=66		57+14=71		57+14=71	

(П приватна предузећа и у већинском приватном власништву, Д државна предузећа, у већинском државном власништву)

Структура регистрованих дјелатности предузетника стално се мјења, али према евиденцији биљежи стални раст. Највише је заступљена трговина, угоститељство, занатство, превозничке дјелатности и друго. Кретање броја предузетника у претходне три године приказано је у сљедећој табели.

Табела 5: Број регистрованих предузетника⁸

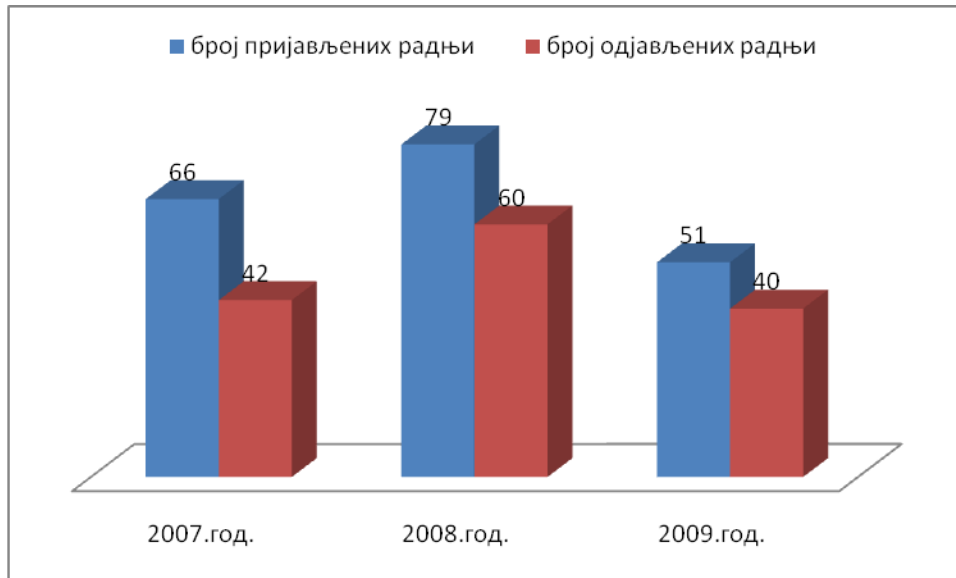
Врста радњи	Број регистрованих предузетника		
	2007	2008	2009
Трговачке радње	102	114	117
Угоститељске радње	39	38	38
Занатске радње	40	36	35
Пољопривредна дјелатност	6	5	5
Превозници	15	15	12
Ауто школе	1	1	1
Такси превозници	20	16	17
Тезге на пијаци	48	48	44
Остали	3	7	6
Укупно	274	280	275

Број регистрованих предузетника показује благи тренд раста у 2008. години, док је у 2009. години забиљежен пад, а што је приказано на сљедећем графикану.

⁷ Извор: Агенција за посредничке, информатичке и финансијске услуге (АПИФ).

⁸ Извор: Општина Вишеград, Одјељење за привреду и друштвене дјелатности.

Графикон 1: Број пријављених и одјављених предузетничких дјелатности у периоду 2007 - 2009. година⁹

1.3.2 Кретање прихода и расхода

Остварени приход од привреде у локалној заједници биљежи стални раст. Носилац развоја општине је „ЕРС Требиње“ а.д. „Хидроелектране на Дрини“ Вишеград.

Укупан приход остварен у привреди у 2009. години износи 77.302.635 КМ и већи је за 6% од прихода оствареног у 2008. години, односно за 31% од прихода оствареног 2007. године, а највећи приход остварује се у производњи и снабдијевању електричном енергијом, гасом и водом (36.669.156 КМ).¹⁰

Предузетништво заузима скромно мјесто у укупном приходу.

Табела 6: Кретање прихода и расхода у Републици Српској и општини Вишеград¹¹

	У 000 КМ			
	2005.	2007.	2008.	2009.
Приходи у РС	11.729.761	13.282.928	16.311.289	15.189.480
Расходи у РС	11.424.928	13.189.125	15.750.425	14.056.602
Приходи у општини Вишеград	62.735	59.537	71.646	82.484
Расходи у општини Вишеград	99.233	58.063	76.285	65.993

1.3.3 Спољнотрговинска размјена

Спољно-трговинску размјену остварују привредни субјекти који се баве производњом електричне енергије, челичних ужади, конфекције и трговином.

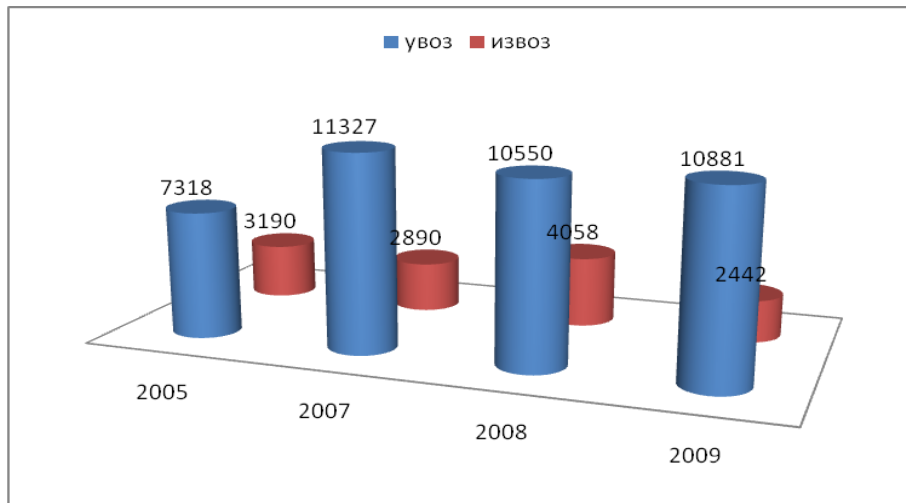
⁹ Извор: Општина Вишеград, Одјељење за приведу и друштвене дјелатности.

¹⁰ Извор: Агенција за посредничке, информатичке и финансијске услуге (АПИФ).

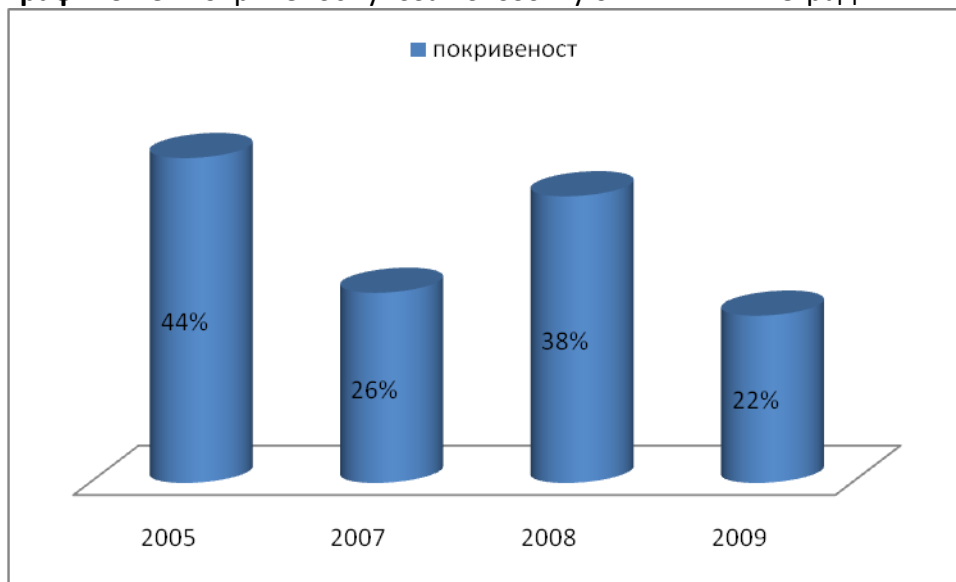
¹¹ Извор: Привредна комора РС, Подручна јединица Источно Сарајево.

Укупан извоз општине Вишеград у периоду од 2005. до 2009. године биљежи промјене, тако је току 2005. године износио више од 3 милиона КМ, у 2007. години испод 3 милиона КМ, у 2008. години изнад 4 милиона КМ, а током 2009. године 2,4 милиона КМ. Укупан увоз у 2009. години износи 10,8 милиона КМ.¹²

Графикон 2: Укупан увоз и извоз општине Вишеград (у 000 КМ) 2005-2009. године¹³

Графикон 3: Покривеност увоза извозом у општини Вишеград¹⁴

1.3.4 Резултати испитивања ставова приватног сектора

У циљу прикупљања примарних података испитани су ставови 113 представника приватног сектора о условима пословања и актуелним регулативама на локалном нивоу. Одговоре су давали власници предузећа/радњи (72%), извршни директори (11%) и менаџери (10%).

Анализом одговора на питања која се односе на перцепцију пословног окружења може се доћи до различитих закључака. Чињеница да 63% испитаника предузећа/предузетника планира да прошири пословање, да је 62% испитаника оптимиста по питању будућег пословања у својој локалној заједници што говори о

¹² Извор: Привредна комора РС, Подручна јединица Источно Сарајево.

¹³ Извор: Привредна комора РС, Подручна јединица Источно Сарајево.

¹⁴ Извор: Привредна комора РС, Подручна јединица Источно Сарајево.

потенцијалу за креирање нових радних места и потенцијалним додатним приходима за локалну самоуправу и 62% испитаника наводи да није имало проблем приликом тражења квалификоване радне снаге. Треба имати у виду да су углавном у питању предузећа/радње који нуде производе и услуге који нису високог степена додате врједности и специјализације.

Свега 50% испитаника исказало је потребу за обуком својих запослених и то у менаџменту, маркетингу и продаји, техничким вјештинама, рачуноводству, али и за компјутерске вјештине и финансије, 69% испитаника сматра да би удружење допринјело развоју њиховог предузећа иако 82% испитаника није члан ниједног удружења. Охрабрујући је податак да је одговор на питање у који сектор би инвестирали, дало је 50% испитаника, од којих њих 50% би инвестирало у производњу, а 28% у услуге. Испитаници су, према степену важности фактора који отежавају раст њиховог пословања, издвојили: а) нелојалну конкуренцију; б) економску кризу, недостатак извора финансирања и неликвидност; в) миграције; д) инфраструктуру.

У погледу перцепције локалне самоуправе, представници приватног сектора су се изјаснили: 70% испитаника наводи да званичници локалне самоуправе проводе мање од пет дана годишње у саветодавном раду са њима по питању регулаторних захтјева, 60% од укупног броја испитаних сматра да је то мало времена, 75% испитаника процењује да им је у току године потребно превише времена за добијање свих потребних дозвола и лиценци неопходних за обављање посла. Велики проценат испитаника значајан утицај на своје пословање дају појавама као што су: корупција, нелојална конкуренција, трошкови администрације, нејасна и често мјењана регулатива.

Три мјере које је приватни сектор предложио у циљу олакшања пословања су: 1) преиспитивање постојеће пореске политике, регулатива и ефикасности локалне самоуправе; 2) финансијски и нефинансијски видови подршке малим и средњим предузећима (МСП) и пољопривреди; 3) подршка младима.

Највећи утицај на пословање у претходном периоду, по мишљењу испитаника имали су: а) из области инфраструктуре: путеви и пословни простор; б) у јавном сектору: пореска политика и добијање дозвола; в) у области квалитета живота: порези, образовни систем и здравствена заштита; г) у категорији остало: доступност и трошкови извора финансирања и доступност услуга подршке.

Подршка МСП у Вишеграду оцјењена је са просјечном оцјеном 2. Подршка ни једне организације/институције није оцјењена као добра. Испитаници сматрају да Одјељење за привреду и друштвене дјелатности најпозитивније утиче на њихово пословање, док одјељење за просторно уређење и стамбено-комуналне послове и инспекције најнегативније утичу на развој њиховог пословања, док 50% испитаника не зна које одјељење у општини је задужено за локално економски развој.

Перцепција економске развијености указује да три сектора биљеже највећи раст у општини. То су: електропривреда, туризам и угоститељство и трговина. Три сектора која биљеже највећи пад у општини, по мишљењу испитаника су: индустријска производња, пољопривреда и занатство.

Приватни сектор потенцијалним инвеститорима, као три снаге општине Вишеград препоручује: географски положај, природна богатства, постојећу традицију и искуство у појединим секторима (енергетика и шумарство). Потенцијалне инвеститоре, приватни сектор упозорава на три, по њиховом мишљењу кључне слабости пословног окружења:

лоша инфраструктура, одлив становништва (посебно младих) и неадекватна подршка локалне самоуправе МСП-у и предузетништву. Иако 47% испитаника сматра да се општа пословна клима у општини Вишеград у посљедње три године погоршала, а 35% испитаника сматра да се није променила, док 18% сматра да се пословна клима побољшала.

1.3.5 Туристички потенцијал и инфраструктура

Прије распада бивше Југославије Вишеград је био атрактивно транзитно туристичко мјесто. Налазио се на веома фреквентном дубровачком туристичком правцу, којим су туристи из Србије и шире околине путовали за Дубровник и Јадранско море. Посљедњих неколико година број туриста у транзиту биљежи раст.

Од 2003. године број регистрованих долазака туриста у Вишеград осцилира, док број ноћења константно расте, нарочито број ноћења страних туриста. Највише долазака је регистровано током 2005. године (8.310), а највећи број ноћења у 2009. години (27.339). Просјечно време задржавања туриста је 3-4 дана.

Табела 7: Туристички промет у општини Вишеград¹⁵

ГОДИНА	БРОЈ ДОЛАЗАКА			БРОЈ НОЋЕЊА		
	УКУПНО	ДОМАЋИ	СТРАНИ	УКУПНО	ДОМАЋИ	СТРАНИ
2003.	7.785	6.410	1.375	19.918	16.579	3.339
2004.	7.629	5.777	1.852	22.050	17.198	4.852
2005.	8.310	7.029	1.281	20.776	18.679	2.097
2006.	7.177	5.365	1.812	19.472	15.172	4.300
2007.	6.327	4.659	1.668	24.299	18.703	5.596
2008.	5.596	4.079	1.517	24.824	18.386	6.438
2009.	7.523	4.809	2.714	27.339	18.643	8.696

Изградњом туристичке пруге Мокра Гора- Вишеград, Вишеград добија нову шансу, посебно ако се узме у обзир да „Шарганску осмицу“ годишње посјети више десетина хиљада туриста. Једну трећину туриста чине гости из иностранства и то углавном из Јапана, Енглеске, Њемачке, Аустрије и других земаља гдје постоје организоване групе љубитеља старих музејских жељезница.

Најзначајнији угоститељски објекти у општини Вишеград је хотел „Вишеград“ и рехабилитациони центар „Вилина влас“ у Вишеградској бањи. Хотел „Вишеград“, смјештајни објекат са три звјездице располаже са 50 лежаја. Рехабилитациони центар „Вилина влас“ располаже са 150 лежаја, затвореним базеном са топлом радиоактивном водом и медицинским уређајима за љечење и рехабилитацију. Рехабилитациони центар је у државном је власништву. Мотели „Томикс“, „Окука“ и „Аура“ располажу са укупно 55 лежаја.

На територији општине Вишеград нема регистрованих смјештајних капацитета у сеоским домаћинствима.

¹⁵ Извор: Туристичка организација општине Вишеград.

Општина Вишеград треба да ради на унапређењу комуналне и туристичке инфраструктуре, као и опремању објеката услужним садржајима, како би се што боље искористили капацитети којима располаже.

Оснивањем Туристичке организације створени су услови за бољу промоцију туристичке понуде.

1.3.6 Пољопривредни потенцијали и производи

Укупна површина пољопривредног земљишта је 13.613 ха, од тога ораница 3.165 ха, воћњака 1.944 ха, ливада 5.703 ха и пашњака 2.801 ха. Шуме заузимају 29.121 ха, а 2.162 ха припада неплодном земљишту (голету). Расподјела пољопривредног земљишта на подручју општине Вишеград по начину коришћења је приказана у сљедећој табели.

Табела 8: Квалитет земљишта и власничка структура¹⁶

Категорија земљишта	Површина (ха)				
	Приватно	%	Јавно	%	Укупно
Оранице и вртови	3.139	17,57	26	0,01	3.165
Воћњаци	1.910	10,69	34	0,01	1.944
Виногради	-	-	-	-	-
Ливаде	5586	31,28	117	0,04	5.703
Обрадиво земљиште	10.635	59,54	177	0,06	10.812
Пашњаци	2.121	12,44	580	2,14	2.801
Рибњаци					
Пољопривредно земљиште	12.856	71,98	757	2,2	13.613
Шумско тло	4.736	2,59	24.385	90,19	29.121
Неплодно тло	267	1,43	1.895	7,01	2.162
Укупно	17.859	100%	27.039	100%	44.896

Пољопривредно земљиште на подручју општине Вишеград карактеришу знатно изражен нагиб терена и плићи до средње дубоки профили са нешто мањим садржајем хумуса и повећаном киселосту. Земљишта су већим дијелом не обрађују, запуштена су и закоровљена, али као таква остала су заштићена од инфекција, контаминација и деградација (80 % тог земљишта се не третира никаквим хемијским средствима).

Због великих миграционих кретања тешко је утврдити однос пољопривредног земљишта према броју становника. Однос ораница по становнику за вишеградско подручје знатно је мањи у односу на пољопривредно земљиште по становнику у Републици Српској. Коефицијент износи свега 0,23 што је више од два пута мање од републичког просјека. Овај податак сврстава општину Вишеград на ивицу сиромаштва, јер је критична граница пољопривредног земљишта потребног за производњу довољних количина квалитетне хране и сировина за одрживи развој становништва износи 0,17 ха по

¹⁶ Извор: Републичка управа за геодетске и имовинско-правне послове.

становнику. Проблем се додатно усложњава чињеницом да ни ове површине нису обрађене.

Пољопривредна производња на подручју општине је екстензивна, а извори финансирања су искључиво из пољопривреде. Пољопривредни произвођачи припадају типу сваштара. Посједи су уситњени (просјечна величина парцела је 1,12 ха). Просјечна величина фарме је 5,29 ха, а просјечна старост пољопривредних произвођача 54 године. Земљишта се не наводњавају иако уз ријеке Дрину и Рзав постоје објективне могућности. Не врши се анализе земљишта.

Воћни засади су стари и запуштени. Сточни фонд на подручју општине је скроман, објекти су застарјели, а лош пасмински сатав стоке.

Пољопривредни произвођачи не располажу са адекватном механизацијом и довољним бројем пољопривредних машина и прикључака. Вишак својих производа продају у малопродаји. Нема организованог откупа нити откупних станица, као ни прерађивачких капацитета.

У сљедећој табели дати су општи подаци о пољопривредној производњи општине Вишеград.

Табела 9: Општи подаци о пољопривредној производњи у општини Вишеград¹⁷

Ратарство	Пшеница	Краставац	Ротквица
	Јечам	Паприка	Спанаћ
	Сточна репа	Бијели лук	Грашак
	Кукуруз за зрно	Црвени лук	Грах махунар
	Зоб	Грах	
	Парадајз	Ротква	
Поврће затворени простор	Пластеници – уз ријеку Рзав		
Воће	Шљива	Јабука	Лијеска
	Крушка	Орах	Малине
Сакупљање самониклог биља	Цвијет и лист глога, шипурак, маховина, гљиве (буковача, смрчак, лисичарка, вргањ), купина, гладиш, лист брезе, зова		
Сточарство	Говедарство	Свињарство	Овчарство
Пчеларство			

У структури биљне производње шљива учествује са 80,95% и узгаја се на просјечним парцелама од 0,44 ха. Јабука учествује са 14,29% и узгаја се на просјечној парцели од 0,17 ха. Малина учествује са 4,76% и узгаја се на просјечној парцели од 0,15 ха. Крушка учествује са 2,38%¹⁸.

У ратарству доминира производња кромпира (47,62%), а од житарица производња кукуруза (28,57%) и пшенице (26,19%). Знатно мање се производе јечам и дјетелина. Производња осталих житарица је симболична.

У структури сточарства доминирају произвођачи који узгајају краве за производњу млијека (80,95%). Просјечна производња млијека по крави је 2,694 л. Овчарством се бави

¹⁷ Извор: ПЛУД студија – инвентар стања земљишњих ресурса у општини Вишеград.

¹⁸ Извор: ПЛУД студија – инвентар стања земљишњих ресурса у општини Вишеград.

76,19% испитаника, а просјечан број оваца по фарми је 19,16 грла. Перадарством се бави 57,14% испитаника, а свињогојством 45,24%. Просјечан број свиња по фарми је 4,37.

Трактор посједује 11,9% испитаника од 25 KS, 7,14% посједује трактор од 35-50 KS и 9,52% испитаника посједује трактор 50-75 KS. Мотокултиваторе мање снаге посједује 19,05% испитаника. Од прикључних оруђа 40,47% испитаника посједује једнообразне и двобразне плугове, а 30,95% фрезе.

Број регистрованих пољопривредних газдинства се константо повећава и износи 168.

Напред изнесени показатељи указују на чињеницу да расположиви капацитети нису довољни за интезивнију пољопривредну производњу.

1.4.Преглед стања и кретања на тржишту рада

1.4.1 Запослени

У привредним и ванпривредним дјелатностима на подручју општине Вишеград на дан 31.12.2009. године је запослено 2.357 лица.

Кретање броја запослених од 2006. до 2009. године дато је у следећој табели.

Табела 10: Број запослених у општини Вишеград¹⁹

2006			2007			2008			2009		
М	Ж	С	М	Ж	С	М	Ж	С	М	Ж	С
1035	782	1817	1152	859	2011	1382	1007	2389	1388	1019	2357

Укупна структура запослених се промјенила у посљератном периоду. Запосленост у привреди са предратне 2/3 пала је на 1/3, док је запосленост у ван привредним дјелатностима са 1/3 прије рата порасла на 2/3.

На дан 31.12.2009. године највећи проценат запослених је у средњим предузећим и износи 50% , док је у малим предузећима запослено 43%, а у микро 7%.

Не постоје процјене о сивој запослености иако се сматра да је присутна, посебно у грађевинарству, угоститељству и трговини.

¹⁹ Извор: Фонд ПИО РС.

Табела 11: Број запослених-класификовани према стандардној класификацији дјелатности (СКД)²⁰

ВРСТА ПРИВРЕДНЕ ДЈЕЛАТНОСТИ	2007	2008	2009
<i>Пољопривреда, лов и шумарство</i>	45	45	43
<i>Рибарство</i>	0	0	0
<i>Вађење руда и камена</i>	0	0	0
<i>Прерађивачка индустрија и производња</i>	349	270	253
<i>Производња и снабдијевање ел. енергијом, гасом и водом</i>	203	215	215
<i>Грађевинарство</i>	3	4	4
<i>Трговина на велико и мало и одржавање</i>	225	93	102
<i>Хотели и ресторани</i>	83	102	97
<i>Транспорт, складиштење и комуникације</i>	26	23	22
<i>Финансијско посредовање</i>			
<i>Некретнине, изнајмљивање и пословне услуге</i>	1		
<i>Јавна управа и одбрана</i>			
<i>Образовање</i>	12		
<i>Здравство и социјални рад</i>	114	113	121
<i>Остале друштвене, социјалне и личне услужне активности</i>	42	43	42
Укупно	1003	908	899

1.4.2 Незапослени

Према процјени Одјељења за привреду Општине Вишеград радно способног становништва у општини Вишеград има око 7.000 лица. Према подацима Завода за запошљавање РС закључно на дан 31.8.2010. године регистровано је 1.698 незапослених особа, од чега 970 мушкараца (57,43%) и 728 жена (42,87%). Највећи број регистрованих незапослених лица су квалификовани радници (42,3%) и лица са средњом стручном спремом (28,4%). Број незапослених лица који се воде на Заводу за запошљавање РС Биро-Вишеград је у благом опадању.

Највише регистрованих незапослених лица на дан 31.12.2009. године је у старосној категорији од 24-30 година и износи 20%, док је 16,2% старости од 50 до 60 година.

Административна стопа незапослености у општини Вишеград износи 42,43%, док у Републици Српској износи 38,26 %.

²⁰ Извор: Агенција за посредничке, информатичке и финансијске услуге (АПИФ).

Табела 14: Број регистрованих незапослених лица према дужини чекања на запослење²¹

Дужина чекања (мјесеци)	2007			2008			2009		
	М	Ж	С	М	Ж	С	М	Ж	С
0-6	125	99	224	90	63	153	103	76	179
6-24	311	248	559	302	211	513	202	148	350
24-48	289	232	521	366	255	621	383	281	664
Више од 48	311	244	555	323	224	547	318	237	555
Укупно	1036	823	1859	1081	753	1834	1006	742	1748

Табела 12: Број регистрованих незапослених лица према образовној структури²²

Образовна структура	2007			2008			2009		
	М	Ж	С	М	Ж	С	М	Ж	С
НКВ	144	134	319	182	124	306	182	108	290
ПКВ	30	23	53	28	18	46	22	13	35
КВ	574	230	804	502	235	737	529	203	732
ВКВ	64	3	67	50	4	54	53	2	55
НС									
ССС	197	328	525	203	316	519	215	277	492
ВШС	20	26	46	18	21	39	21	16	37
ВСС	11	9	20	20	24	47	43	48	91
Мр, доктори наука	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Укупно	1834			1748			1732		

Табела 13: Број регистрованих незапослених лица према старосној структури²³

Старосна структура	2007	2008	2009
15-18	1	2	1
18-24	207	194	161
24-30	299	319	342
30-35	240	243	232
35-40	230	200	200
40-45	289	245	238
45-50	272	264	259
50-60	290	274	282
60+	6	7	17
Укупно	1834	1748	1732

²¹ Извор: Завод за запошљавање РС.

²² Извор: Завод за запошљавање РС.

²³ Извор: Завод за запошљавање РС.

1.5. Преглед стања и кретања у области друштвеног развоја

1.5.1 Образовање

Боравак и предшколско васпитање и образовање дјеце предшколског узраста организован је у Јавној установи дјечије обданиште „Невен“. Објект у којем се одвија васпитно образовни рад испуњава све просторне и санитарне услове за смјештај дјеце. По подацима добијеним на дан 1. септембра 2010. године, програмом предшколског образовања обухваћено је 32. дјеце (18М/14Ж). Мали број дјеце посљедица је пада животног стандарда и великог броја незапослених. У дјечијем обданишту запослено је 8 особа.

Основно образовање стиче се у Основној школи „Вук Караџић“. Осим централне школе у Вишеграду, ОШ „Вук Караџић“ има организован рад подручних одјељења у 3 мјесне заједнице: МЗ Добрун, МЗ Прелово и МЗ Међеђа, те подручну школу у Копачима - Ново Горажде, која има подручно одјељење у мјесту Подкозара. Основу школу у општини Вишеград у школској 2010/2011. години похађа 964 ученика/ца (487М/477Ж). Посљедњих година присутно је смањење броја ученика што је посљедица миграције становништва и негативног природног прираштаја. У ОШ „Вук Караџић“ запослено је 105 радника 33М/72Ж), од чега су 74 радника наставни кадар (21М/53Ж)²⁴.

У сљедећој табели дат је преглед опремљености како матичне школе, тако и подручне школе и подручних одељења. Из табеле се може уочити да ниједан од објеката нема обезбјеђен приступ дјечи са посебним потребама.

Табела 15: Опремљеност школских објеката (основно образовање)²⁵

Образовна установа	Бр. ученика по учioniци	Бр. санитарних чворова унутар објекта	Тип гријања	Вода за пиће (ДА/НЕ)	Спортска дворана у објекту (ДА/НЕ)	Библиотека (ДА/НЕ)	Бр. рачунара на рнаа лагању по ученику	Омогућен физички приступ дјечи с посебним потребама (ДА/НЕ)
О.Ш – матична "Вук Караџић"	24	4	ЦГ	да	да	да	0,023 (21)	не
ПШ Копачи (општина Н. Горажде)		1	ЦГ	да	не	да	0,065 (5)	не
ПО Подкозара (општина Н. Горажде)	10	1	пећ	да	не	не	0,01 (1)	не
ПО Добрун	7	1	пећ	да	не	не	0,14 (2)	не
ПО Прелово	8	1	пећ	да	не	не	0,125 (1)	не
ПО Међеђа	13	1	пећ	да	не	не	0,077 (1)	не

²⁴ Извор: Процјена ситуације у области социјалне/дјечије заштите и инклузије у области водоснабјевања у општини Вишеград 2010. године.

²⁵ Извор: Основна школа „Вук Караџић“ Вишеград.

На подручју општине Вишеград налази се Средња мјешовита школа „Иво Андрић“ са наставом организованом у четири смијера: гимназија, машинство и обрада метала, угоститељство и туризам, економија и трговина, а у подручном одјељењу у Устипрачи образује се кадар туристичких техничара. Средњу школу у општини Вишеград у школској 2010/2011. години похађа 515 (270М/245Ж) ученика и ученица у формирана 23 одјељења. Средња школа у свом саставу има библиотеку и читаоницу. Библиотека посједује 6170 књига и 650 комада некњижне грађе. Тренутно највећи проблем представља недостатак физкултурне сале.

У 2005. години Универзитет „Синергија“ из Бијељине отворио је у Вишеграду Пословни факултет, на којем се образује 250 студената. Факултет није вршио упис нових студената у 2010/2011. години због економске неисплативости даљег рада.

1.5.2 Култура

Општина Вишеграду посједује зграду Дом културе (изграђен послије Другог свјетског рата) у ком дјелују јавне установе: Дом културе, Градска галерија и Народна библиотека „Иво Андрић“.

Јавна установа Дом Културе је установа за културну дјелатност од посебног значаја за Општину Вишеград. Програм активности ове установе обухвата:

- културно образовну дјелатност
- сценско музичка дјелатност
- приказивање филмова и филмска дјелатност
- манифестације из области културе (културна манифестација „Вишеградска стаза“ и остале)

Јавна установа Градска галерија основана је 1996. године и излаже у два изложбена простора у Вишеграду и Добруну. Стална поставка у Добруну садржи стотину двадесет јединица (слика, графика, цртежа), док поставка у Градској галерији садржи три стотине осамдесет јединица (слика, графика, цртежа, скулптура), што представља богат фонд од пет стотина јединица различитих ликовних техника.

Спомен библиотека „Иво Андрић“ располаже са 40.000 књига и других публикација. Драгоцјени дио је и Спомен збирка књижевника и нобеловца Иве Андрића, која броји више од 500 наслова и периодичних публикација, на преко 30 страних језика.

Од културних манифестација издвајају се: Међународни фолклорни фестивал, Вишеградска стаза и Међународно ликовно саборовање, а од спортско рекреативних манифестација: Скокови са Ћуприје и Дринска регата.

У Вишеграду дјелују три културно умјетничка друштва: Српско соколско друштво „Соко-Добрун“, Српско соколско друштво „ Краљ Петар Ујединитељ“ и КУД „Бикавац“.

У општини Вишеград дјелује ЈУ Радио-телевизија Вишеград. Основна дјелатност Радио Вишеграда је производња и емитовање радио програма.

Радио Вишеград припрему и емитовање програма одвија се у простору који не задовољава услове рада ове информативне куће. Поред предајне технике потребно је обновити и дотрајалу емисиону и студијску технику и предвидјети могућност изналажења поновног увођења информисања путем телевизије.

1.5.3 Спорт

Општина Вишеград има изузено повољне услове за развој спорта и рекреације. На подручју општине тренутно су активни сљедећи спортски клубови: Фудбалски клуб „Дрина - ХЕ“, Кошаркашки клуб „Варда - ХЕ“, Женски одбојкашки клуб „ХЕ на Дрини“, Џудо клуб „Вишеград“, Карате клуб „Дрина“, трељачки клуб „Дрина“, Шаховски клуб „Дрина“, Планинарско друштво „Столац“, Веслачки клуб „Једрина“ и Мото клуб „POWER“. У Вишеграду је сједиште Веслачког савеза РС и Веслачког савеза БиХ.

Општина Вишеград располаже градским фудбалским игралиштем са травнатим тереном, атлетском стазом и трибином. Спортисти и грађани који се рекреативно баве спортом на располагању имају и модерну спортску дворану са 1.200 мјеста за сједење, те Спортски центар „Ушће“ са два отворена терена за рукомет и мали фудбал, кошарку, одбојку и тенис.

У клубовима је ангажовано око 650 спортиста, а најмасовнији клубови су: Кошаркашки клуб „Варда-ХЕ“, Фудбалски клуб „Дрина-ХЕ“, Одбојкашки клуб „ХЕ на Дрини“ и Карате клуб „Дрина“.

1.5.4 Здравствена заштита

Примарну здравствену заштиту становништва на територији општине пружа ЈУ Дом здравља Вишеград.

Табела 16: Број и структура особља у здравственим установама на подручју општине²⁶

	2007			2008			2009		
	М	Ж	С	М	Ж	С	М	Ж	С
Укупно здравствених радника	4	39	43	4	39	43	4	39	43
Љекари опште праксе	1	2	3	1	2	3	1	2	3
Укупно специјалиста	1	5	6	1	5	6	1	5	6
Гинеколози									
Стоматолози	1	2	3		1	1			
Медицински техничари	2	28	30	2	28	30	2	31	33
Остало особље	8	12	20	7	12	19	7	12	19

Од јануара 2009. године Дом здравља своју дјелатност обавља у новој згради. Новим смјештајним простором и опремом, грађани општине Вишеград су добили квалитетнију медицинску његу и здравствену заштиту.

У саставу Дома здравља функционишу сљедеће организационе јединице: амбуланте породичне медицине, хитна медицинска помоћ, лабораторија, РТГ дијагностика, хигијенско-епидемиолошка служба, центар за рехабилитацију, те специјалистичко-консултативна служба и центар за ментално здравље.

²⁶ Извор: Дом здравља Вишеград.

Табела 17: Број здравствених установа примарне здравствене заштите на подручју општине²⁷

	2007	2008	2009
Дом здравља	1	1	1
Подручне амбуланте	3	3	3
Тимови породичне медицине	5	7	8
Хитна помоћ	1	1	1
Јавне апотеке	1	1	1
Приватне апотеке	1	1	1

Приступ особама са инвалидитетом обезбјеђен је у приземље објекта Дома здравља гдје се може пружити комплетна здравствена заштита.

У мјесним заједницама Добрун, Прелово и Међеђа организован је рад подручних амбуланти. У сарадњи са локалном заједницом константно се ради на опремању амбуланти, како би становници ових мјесних заједница имали бољу здравствену заштиту.

Услуге болничког љечења пружају се у здравственим установама секундарног и терцијалног нивоа здравствене заштите, а реферална болница секундарног нивоа здравствене заштите за Вишеград је Фоча.

1.5.5 Социјална заштита

Јавна установа Центар за социјални рад се бави пружањем свих врста социјалне заштите грађанима, породицама и појединим угроженим групама на подручју општине. Установа је смјештена у објекту који у потпуности не задовољава потребе корисника услуга и запослених. Због неадекватног простора није организован рад савјетовалишта и нема запослених стручњака као што су: психолог, педагог, дефектолог и логопед. Објекат нема омогућен приступ особама са инвалидитетом.

У општини Вишеград сједиште је Јавне установе „Завод за заштиту женске дјеце и омладине“. Установа се бави смјештајем, збрињавањем, социјалном и медицинском рехабилитацијом лица која су у стању социјалне потребе. Корисници услуга су лица женске популације са умјереним, тежим и тешким менталним поремећајима.

Општинска организација Црвеног крста такође пружа социјално-хуманитарну помоћ угроженим слојевима становништва.

Од укупног броја домаћинстава на подручју општине Вишеград регистровано је 14% домаћинстава која примају различите врсте социјалне помоћи.

²⁷ Извор: Дом здравља Вишеград.

Табела 18: Видови помоћи која се исплаћује путем Центра за социјални рад²⁸

Врста помоћи	Број корисника									Висина помоћи у КМ/мјесечно		
	2007			2008			2009			007	008	009
	М	Ж	С	М	Ж	С	М	Ж	С			
стална новчана помоћ	16	57	73	18	60	78	18	61	79	3076	3228	3305
новчана накнада за помоћ и његу другог лица	56	90	146	61	118	179	58	113	171	6840	7026	7358
друга материјална помоћ	43	53	96	2	3	5	0	0	0	1087	67	0
оспособљавање за живот и рад	1	3	4	1	1	2	1	1	2	1000	1082	792
смјештај у другу породицу	0	1	1	0	2	2	0	2	2	300	450	700
смјештај у установе социјалне заштите	6	8	14	6	8	14	6	9	15	4841	5035	5892
једнократне новчане помоћи	115	137	252	64	100	164	42	65	107	2647	2867	1983
здравствено осигурање	32	48	80	34	52	86	20	31	51	353	386	2833
услуге социјалног рада и другог стручног рада	160	240	400	160	240	400	180	270	450	2208	1454	1514
кућна њега и помоћ у кући	3	11	14	3	11	14	3	6	9	1000	745	945
дјечији додатак	186	220	406	178	200	378	190	208	398	18112	19707	24623
накнада умјесто плате жени-мајци која је у радном односу	0	33	33	0	30	30	0	39	39	2707	6498	7850
накнада умјесто плате жени-мајци која није у радном односу	0	30	30	0	25	25	0	33	33	2234	1867	3100
Укупно лица	618	931	1549	527	850	1377	518	838	1356	46405	50412	60895

1.5.6 Пензионери

Вишеград је општина са изразито високим учешћем пензионера у укупном броју становника (број пензионера готово је једнак броју запослених).

У 2009. години регистровано је 2.312 пензионера са просјечним износом пензије од 286 КМ.

²⁸ Извор: Центар за социјални рад Вишеград.

Од 2007. године уочава се благи пораст броја пензионера (2007. године 2.297; 2008. године 2.304), а исто времено благо смањење вриједности пензије (2007. године 292 КМ; 2008. године 289 КМ).²⁹ Номинална вриједност пензије се смањује чиме се погоршава квалитет живота пензионера. На заштити права и интереса ове популација значајан је допринос невладине организације Удружење пензионера Вишеград.

1.5.7 Цивилна заштита

Општински Штаб цивилне заштите руководи акцијама цивилне заштите и обавља послове у заштити грађана и материјалних добара од елементарних и других већих непогода. Територијална ватрогасна јединица Вишеград спроводи превентивне мјере заштите од пожара, гашење пожара и спасавања људи и материјалних добара угрожених пожаром и елементарним непогодама. Због чешће појаве поплава и пожара на подручју општине недовољна опремљеност и застарјела опрема представља проблем који све више долази до изражаја.

1.5.8 Социјална, имовинска и лична безбједност грађана

Нема појава које указују на изразите проблеме у вези са социјалном, имовинском и личном сигурности грађана. Нису регистрована опасна и тешка кривична дјела, јавни ред и мир је стабилан.

Социјалну сигурност грађана озбиљно угрожава лоша економска ситуација проузрокована прије свега незапосленосту.

1.5.9 Осјетљиве/рањиве групе

Посматрано са ширег аспекта све већи број лица је социјално угрожено, нарочито болесна лица и лица без редовних мјесећних примања. Незапослено је 1.686 лица³⁰, а преко 400 породица нема ниједног запосленог члана породице³¹.

Незапослених лица старости од 24-30 година евидентирано је 342, док незапослених лица старости од 50-60 година евидентирано 282. Број пензионера са висином пензије нижом од 150 КМ, а којим се исплаћује законски минимум од 160 КМ је 500.

На дан 31.12.2008. године регистровано је 235 малољетних лица која припадају рањивим групама становништва, дјеца без родитељског старања, васпитно занемарена и запуштена дјеца, дјеца чији је развој ометен породичним проблемима и дјеца са менталним и физичким сметњама. Међу одраслим особама 1.622 лица припадају рањивим групама: лица ометена у психичком и физичком развоју, лица са инвалидитетом, материјално необезбјеђена и за рад неспособна лица, стара лица без породичног старања, лица друштвено негативног понашања и лица у стању социјалне потребе којима је потребна помоћ.

²⁹ Извор: Удружење пензионера Вишеград

³⁰ Извор: Завод за запошљавање РС.

³¹ Извор: Центар за социјални рад општине Вишеград.

Табела 19: Рањиве групе становништва 2008. година³²

Малољетници														
Дјеца без родитељског старања			Одгојно занемарена и запуштена дјеца			Дјеца чији је развој ометен породичним проблемима			Дјеца са менталним и физичким сметњама					
М	Ж	С	М	Ж	С	М	Ж	С	М	Ж	С			
2	1	3	30	20	50	82	68	150	17	15	32			
Одрасли														
Лица ометена у психичком и физичком развоју и лица са инвалидитетом			Материјално необезбијеђена и за рад неспособна лица			Стара лица без породичног старања			Лица друштвено негативног понашања			Лица и пород. у стању соц. потребе којима је усљед посеб. околности потребна помоћ		
М	Ж	С	М	Ж	С	М	Ж	С	М	Ж	С	М	Ж	С
56	50	106	125	90	215	18	61	79	55	13	68	866	288	1154

Табела 20: Категорије војних инвалида, 2009.година³³

Кат.	Ниво инвалидитета	Број инвалида			Бр.корисника личне инвалид.			Просј. Инвалид. у КМ
		М	Ж	С	М	Ж	С	
И	100%-потреб.помоћ са стране	7		7	7		7	1795
ИИ	100 % - без помоћи са стране	15		15	15		15	715
ИИИ	90 %	3		3	3		3	345
ИВ	80 %	15		15	15		15	385
В	70 %	14		14	14		14	180
ВИ	60 %	28	1	29	28	1	29	190
ВИИ	50 %	21		21	21		21	90
ВИИИ	40 %	30		30	30		30	45
ИХ	30 %	45		45	45		45	30
Х	20 %	43		43	43		43	25
Ук.		221	1	222	221	1	222	

У општини Вишеград има 222 лица корисника личне инвалиднине и 27 лица цивилних жртава рата.

³² Извор: Центар за социјални рад општине Вишеград.

³³ Извор: Општина Вишеград, Одјељење за општу управу.

1.5.10 Цивилно друштво

У периоду од 1995. године до данас у Вишеграду је дошло до оснивања одређеног броја организација цивилног друштва. Посљедњих година дошло је до престанка рада појединих организација, али и побољшања рада других, као успостављања боље сарадње организација цивилног друштва и локалне самоуправе.

1.6. Стање јавне инфраструктуре и јавних услуга

1.6.1 Стање саобраћајне инфраструктуре

Вишеград је са ужом и широм околином повезан магистралним, регионалним и локалним путевима. Магистрални пут М-5 Сарајево-Ужице једним дијелом пролази кроз градско језгро, што је разлог успореног транспорта роба и путника. Овај проблем може се рјешити изградњом транзитне магистралне саобраћајнице (заобилазнице).

У ужем дијелу града саобраћај се одвија отежано због недовољне ширине коловоза, недостатка површине за пјешаке, немогућности директног приступа објектима итд. Изражен је проблем недостатака простора за паркирање возила због чега се за паркирање користе пјешачке и зелене површине, као и слободне површине уз објекте.

Постојећа мрежа локалних путева није на задовољавајућем нивоу како квантитативно тако и калитативно. Потребно је прићи изградњи нових и реконструкцији постојећих путева.

1.6.2 Техничка инфраструктура

Табела 21: Број купаца / потрошача електричне енергије³⁴

Опис	1991	2007	2008	2009
1. На високом напону	7	9	11	10
2. На ниском напону	25	19	23	22
а) Домаћинства	-	4698	4794	4896
б) Јавна расвјета	19	20	24	28
ц) Остала потрошња	-	407	445	440
Укупно	51	5153	5297	5396
Бр. домаћ. без прикључка ел. енергије	-	-	-	-

Нисконапонска електромрежа на подручју општине није на задовољавајућем нивоу. Потребно је извршити санацију и реконструкцију постојеће електроенергетске мреже и планирати изградњу нове.

Покривеност сигналом фиксне и мобилне мреже на сеоским подручјима није на задовољавајућем нивоу. Потребно је услуге фиксне и мобилне телефоније учинити доступним цијелом подручју општине.

³⁴ Извор: ЗП „Електродистрибуција“ Пале, РЈ Вишеград.

Табела 22: Телекомуникације³⁵

Опис	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Број фиксних телефон. прикључ.	2835	3011	3050	3090	3068	2988
Број корисника моб. телефоније	нема података	нема података	нема података	нема података	нема података	6.477
Покривеност моб. сигналом	90%	90%	90%	91%	91%	91%
Број корисника интернета	2	44	69	435	773	1018
Број МЗ које имају телефонску мрежу	Ф:9 М:све	Ф:9 М:све	Ф:9 М:све	Ф:9 М:све	Ф:9 М:све	Ф:9 М:све
Број МЗ које имају могућ. широкопојас. интернета	9	9	9	9	9	9

1.6.3 Комунална инфраструктура и услуге

На подручју општине Вишеград, комуналне услуге пружа Комунално предузеће „Комуналац“ а.д. Вишеград, које обавља дјелатности прикупљања и депоновања чврстог отпада, јавне хигијене, уређења и одржавања зелених јавних површина, прања градских улица, тргова и тротоара, управљања градском пијацом и управљања градским гробљем.

Услуге водоснабдијевања пружа Предузеће за водовод и канализацију „15. април“ а.д. Вишеград које се бави сакупљањем, пречишћавањем и дистрибуцијом воде, те прикупљањем и обрадом отпадних вода.

Услуге Предузеће за водовод и канализацију „15. април“ а.д. Вишеград користи 2.765 домаћинстава и 290 правних лица. Јавном водоводном мрежом користи се око 76% становништва, док се 21% становништва снабдијева водом путем локалних водоводних система. Преосталих 3% становништва није прикључено на водовод. Процјена је да губици на водоводним мрежама износе око 70%. Градска водоводна мрежа је дотрајала и зато се појављују велики губитци. Све ово се одражава на уредно снабдијевање грађана у висинским предјелима урбаног подручја, посебно у љетном периоду када су честе редукције у снабдевању водом. У циљу побољшања снабдијевања појединих дјелова града потребно је извршити потпуну или дјелимичну реконструкцију водоводне мреже.

Табела 30: Потрошња воде и пројекција потреба количина и потрошње воде³⁶

Опис	1991	2007	2009	2011	2016
Бр. потрошача	2450	2734	2715	2765	2800
% губици воде	58 %	65 %	50 %	45 %	30 %
Потребе л/с	70 %	70 %	70 %	70 %	77 %
Бр. домаћинстава без прикључка на водовод	110	80	70	60	-

³⁵ Извор: м.тел, Радна јединица РТ Фоча.

³⁶ Извор: Предузеће за водовод и канализацију „15. април“ а.д. Вишеград.

Поједина насеља у граду немају изграђену канализациону мрежу. Постојећа канализациона мрежа је мјешовитог типа (нису одвојени фекални и оборински колектори). С обзиром на запуштеност постојеће мреже и чињеницу да се већ дуже вријеме врши само мјестимична санација, непходна је реконструкција и проширење постојеће канализационе мреже, као и изградња колектора и постројења за пречишћавање отпадних вода.

Табела 31: Отпадне воде – канализациона мрежа³⁷

	1991	2007	2008	2009
Домаћинства – прикључци	1890	2000	2000	2100
Правна лица – прикључци	160	300	300	300
Укупно	2050	2300	2300	2400

Отпад из града прикупља и одвози КП „Комуналац“ а.д. и депонује на градску депонију. Смеће се у селима организовано не прикупља. Покривеност градског подручја одвозом смећа износи 95%, а повећана је за 5% у односу претходну годину.

Општина нема изграђену санитарну депонију. Смеће се одлаже на неуређену депонију која има карактер дивље депоније. Не врши се сортирање смећа.

У посљедње двије године дио објектата колективног становања прикључен је на систем централног гријања. Систем опслужују четири градске котловнице чиме се дјелимично рјешио проблем неадекватног складиштења огрева и ненамјенског заузимање зелених и других јавних првршина.

Градска јавна расвјета није на задовољавајућем нивоу. Неопходно је извршити санацију и реконструкцију постојеће расвјете и планирати изградњу нове.

Поједина подручја општине немају или имају слаб РТВ сигнал. Градска зона има могућности кориштења услуга кбловског оператера и АIPTV услуга а.д. „Телекома РС“.

Мрежом мобилне телефоније покривено је 91% подручје општине. Фиксна телекомуникациона мрежа је дигитализована и нема двојничких прикључака. Покривеност сигналом фиксне и мобилне мреже на сеоским подручјима није на задовољавајућем нивоу.

Приоритетни проблеми који изискују рјешавање у наредном периоду су:

- модернизација градских и локалних саобраћајница,
- реконструкција водоводне и канализационе мреже,
- рјешавање проблема градске депоније смећа,
- реконструкција градских котловница,
- изградња и уређење градског гробља,
- изградња јавне расвјете и модернизација електро мреже,
- побољшање покривености сигналом фиксне и мобилне телефоније.

³⁷ Извор: Предузеће за водовод и канализацију „15. април“ а.д. Вишеград.

1.6.4 Локална власт, самоуправа и управа

У складу са Законом о локалној самоуправи Скупштина Општине Вишеград је донијела Одлуку о оснивању Административне службе Општине Вишеград. Послови из дјелокруга Општинске административне службе обављају се у четири одјељења и двије службе и то: Одјељење за општу управу, Одјељење за привреду и друштвене дјелатности, Одјељење за просторно уређење и стамбено комуналне послове, Одјељење за финансије, Стручна служба Скупштине Општине и Стручна служба Начелника Општине.

У општинској административној служби запослено је 68 радника, следеће образовне структуре: МР-2, ВСС-21, ВШС-11, ВКВ-2, ССС-27 и ОШ-5.

Општина Вишеград има 11 мјесних заједница: МЗ Вардиште, МЗ Добрун, МЗ Прелово, МЗ Горња и Доња Лијеска, МЗ Међеђа, МЗ Дринско, МЗ Клашник, МЗ Црнча, МЗ Гарча, МЗ Вишеград 1 и МЗ Вишеград 2.

У раду Скупштине општине учествује пет политичких странака и једна коалиција.

Табела 32: Састав Скупштине општине³⁸

Ред.бр.	Назив политичке странке која учествује у власти	Број одборника	Пол (М/Ж)
1.	СТРАНКА НЕЗАВИСНИХ СОЦИЈАЛДЕМОКРАТА МИЛОРАД ДОДИК	10	7М/3Ж
2.	СРПСКА ДЕМОКРАТСКА СТРАНКА	8	7М/1Ж
3.	ПАРТИЈА ДЕМОКРАТСКОГ ПРОГРЕСА	3	М
4.	САВЕЗ СТРАНКЕ ДЕМОКРАТСКЕ АКЦИЈЕ И СТРАНКЕ ЗА БИХ	2	М
5.	СТРАНКА ЗА МЛАДОСТ, РАЗВОЈ И БУДУЋНОСТ	1	М
6.	СРПСКА РАДИКАЛНА СТРАНКА РС	1	М
	Укупно	25	21М/4Ж

1.6.4.1 Подстицајне мере локалне самоуправе у области социјалне политике, запошљавања и развоја привреде

Локална заједница дјелује на побољшању услова живота у свим областима из своје надлежности. Руководство Општине и административна служба раде на обезбјеђењу што квалитетнијих услова за живот грађана. У 2009. години буџет општине износио је 9.150.348 КМ, а планирани за 2010. годину износи 7.161.001 КМ. За социјалну заштиту у 2009. години издвојено 412.705 КМ³⁹.

Актуелна мјера побољшања демографске структуре становништва је додјела новчаних средстава из буџета општине у 2010. годину за стимулисање наталитета. За ову сврху планирана су средства у износу од 30.000 КМ.

³⁸ Извор: Општина Вишеград, Стручна служба Скупштине општине.

³⁹ Извор: Општина Вишеград, Одјељење за финансије

Актуелне мјере подршке запошљавању и самозапошљавању општине Вишеград су:

- кредитна средстава,
- гарантни фонд у износу 150.000 КМ,
- средства за подстицај запошљавања у 2010. години у износу 200.000 КМ,
- средства за подстицај развоја пољопривреде и села у 2010. години у износу 150.000 КМ,
- Пројекат: „Смањење сиромаштва кроз подршку у развоју малих бизниса у БиХ“

Из општинског буџета по сонову обавезе из Закона о накнадама за коришћење природних ресурса у сврху производње електричне енергије издвајају се значајна средства за кредитну подршку привредним субјектима, предузетницима и пољопривредницима. У периоду од 2005-2009. године издвојна су кредитна средства у износу од 6.217.750 КМ.⁴⁰

Пројекат: „Смањење сиромаштва кроз подршку у развоју малих бизниса у БиХ“ реализује њемачка невладина организација „Хелп“ и Општина Вишеград. Пројектом ће се подржати укупно 29 незапослених особа из социјално угрожених категорија становништва са здравим пословним идејама за започињање или развој самосталних пословних активности.

У циљу привлачења инвестиција Општина Вишеград је планирала изградњу пословне зоне. У ту сврху је купљено земљиште у Добруну површине 24.824 м² и објекти површине 2.203 м².

Међународна финансијска корпорација (IFC) и Општина Вишеград имплементирају Пројекта: „Јачање конкурентности на локалном нивоу“ чији циљ је побољшање пословне климе ради привлачења страних инвестиција путем поједностављења административних поступака и побољшања ефикасности општинске администрације.

1.7. Стање животне средине

Захваљујући конфигурацији терена и другим географским погодностима еколошка ситуација на подручју општине је на задовољавајућем нивоу.

Претпоставља се да је изградња хидроелектрана Бајина Башта и Вишеград утицало на промјену климе, како у граду тако и у широј околини, мада не постоје студије које то доказују.

Смањена индустријска производња резултирала је смањењем степена загађења и нивоа индустријског отпада.

Присутно је више дивљих депонија на обалама Дрине и Рзава, као и на прилазима граду. Неријешено питање одлагања отпада угрожава животну средину. Неопходно је приступити рјешавању овог питања у наредном периоду.

1.7.1 Стање ваздуха (квалитет и управљање)

На подручју општине Вишеград не врши се контрола квалитета ваздуха, као ни праћење емисија у циљу достизања одређеног квалитета ваздуха. Нажалост, такво је стање и у ширем окружењу.

⁴⁰ Извор: Општина Вишеград, Одјељење за финансије

Изузетак, у једном сегменту, представља Метеоролошка станица Вишеград која врши одређена мјерења, као што су висина температуре и влажност ваздуха.

Када су у питању загађивачи ваздуха можемо говорити о загађивачима који могу да утичу на здравствено стање људи или имају штетан утицај на живи свијет или умањују вриједност природних вриједности као цјелине. На подручју општине Вишеград извори загађења су:

- спаљивање чврстог отпада на градској депонији у Незуцима,
- мобилни извори (моторна возила),
- остали загађивачи.

1.7.2 Стање у погледу водних ресурса (коришћење, заштита и управљање)

На релативно малом подручју протичу три ријеке Дрине, Лима и Рзава које чине јединствен слив ријеке Дрине. Површина сливног подручја Дрине је 19.570 km² (у БиХ 7.321 km²). То износи 20% сливног подручја Саве, док количина воде дринског слива која утиче у Саву износи више од 30% њеног сливног подручја. Овај дар природе није значајан само као енергетски потенцијал, већ је значајан за развој туризама, пољопривреде, спортова на води, рекреативних активности и др. Потребно је спроводити мјере заштите ријека у складу са одговарајућим стандардима.

Урбани дио Вишеграда се снабдијева водом са седам изворишта. Сва изворишта су типа "врело" и нема других извора снабдијевања као што су бунари, водозахвати из ријека или акумулација и сл. Ово подручје има знатне потенцијале када су у питању изворишта воде за пиће и они износе више од 0,5 m³/екв.становнику. Главни проблем у водоснабдјевању је стара и неадекватна дистрибутивна мрежа и заштита изворишта.

1.7.3 Стање земљишта (коришћење, заштита и управљање)

На подручју општине 13.613 ha је пољопривредно земљиште, 29.121 ha шумско, а 2.162 ha је неплодно тло.

Општина располаже са 131 ha индустријског земљишта са потребном инфраструктуром (вода, канализација, струја, прилазни путеви, телекомуникација).

У 2010. години на подручју општине Вишеград мапирано је 479.823 m² ризичних површина под минама. Категорија ризичних површина се односи на локације у близини насеља и инфраструктуре које се приоритетно деминирају.

Сумњивих површина под минама има 4.930.409 m² од чега:

- прва категорија 1.264.566 m²
- друга категорија 97.497 m²
- трећа категорија 2. 690.873 m²

Потребно је спроводити мјере деминирања земљишта.

1.7.4 Стање шумских еко-система (коришћење, заштита и управљање)

Узгој, заштиту и експлоатацију шума на подручју општине врши Шумско газдинство „Панос“ Вишеград. Шуме су значајно богатство општине. По питању заштите шума Шумско газдинство проводи мјере заштите од човјека, биљних болести и пожара.

Шуме и шумска земљишта су велики природни потенцијал и потребно је да остану очуване и за генерације које долазе. У циљу заштите и очувања шумског потенцијала приоритети су:

- пошумљавање голети и осталих површина подесних за узгој дрвећа,
- унапређење мјера заштите од пожара,
- стављање одређених зона под заштиту.

1.7.5 Управљање отпадом

Отпад је посебан извор загађивања и угрожавања свих елемената животне средине.

Вишеград прате углавном исти проблеми у погледу третирања отпада као и општине у окружењу. Користи се локална депонија која је смјештена на неадекватној локацији, неограђена, неодплињена, непокривена инертним материјалом, са неријешеним проблемом процједних вода, итд. Такође је регистровано више дивљих депонија као и појава одлагања отпада директно у ријечна корита. Градска депонија је непосредно уз магистрални пут Сарајево-Ужице, удаљена само неколико десетина метара од акумулационог језера хидроелектране Вишеград на којој се свакодневно врши спаљивање отпада.

Управљање индустријским отпадом на подручју Вишеграда тренутно није "горући" проблем јер је његова продукција је сведена на минимум због смањене индустријске производње.

Количина медицинског отпада је мала и незнатна, али је потребно предузети мјере његовог адекватног одлагања.

У области управљања отпадом јавља се проблем повећаног присуства радиоактивних зрачења, а чије присуство се најчешће веже за ратна дејства на овим подручјима. У ту сврху су вршена и одређена мјерења у непосредној близини војних објеката. Резултати мјерења нису потврдили повећан ниво радиоактивности.

1.7.6 Природно и културно-историјско наслеђе и његова заштита

1.7.6.1 Природно наслеђе

Од природног наслеђа, најзначајније мјесто заузима ријека Дрина и њен кањон.

Ријека Дрина је дуга 346 km и припада црноморском сливу, а настаје спајењем река Таре и Пиве код Шћепан Поља (надморска висина 470 m). Сливно подручје обухвата југозападни и западни дио Србије, северни дио Црне Горе и источни дио Републике Српске. Веће притоке са лијеве стране су: Сутјеска, Бистрица, Прача, Дрињача и Јања, а са десне: Ђехотина, Лим, Рзав, Љубовића и Јадар. Дрина је највећа притока ријеке Саве у коју се улива у близини Сремске Раче (81 m).

За Дрину је занимљиво и следеће:

- Дрина је била граница између Западног и Источног Римског царства;
- Дуж Дрине која је била граница између Аустро-Угарске и Краљевине Србије, током 1914. и 1915. године вођене су велике ратне операције;
- 1896. године Дрина је достигла водостај 14 m већи од нормалног и поплавила стари мост у Вишеграду.

Специјално ловиште „Каменица“ је станиште ријетких врста животиња, а посебно је значајно као станиште дивокозе (*лат. Rupicapra*, која је овдје аутхотона врста и мрког медвједа (*лат. Ursus Arctos*). Површина ловишта је 3.842 ha.

Ловиште „Панос“ је станиште врло рјетких орлова (*лат. Aquilae*). Површина ловишта је 38.488 ha.

Ловиштима управља Шумско газдинство „Панос“ Вишеграда.

Од веома ријетких и заштићених биљних врста које су присутне или су свој станишним условима везани за ово подручје издвајају се:

- Панчићева оморика (*лат. Picea omorika*), ендемска и реликтна врста црногоричног дрвећа;
- Вилина влас (*лат. Adiantum capillus veneris*), једна врло специфична врста папрати расте око термалних извора у Вишеградској бањи.

1.7.6.2 Културно-историјско наслеђе

Културно-историјско наслеђе чине:

- Мост Мехмед паша Соколовић из 1587.године; UNESCO (World Heritage list)
- Манастир Добрун из XIV вијека;
- остаци старог града Павловине (Маркова кула);
- остаци старог града Добруна;
- средњовјековни стећци на локалитетима Велике и Мале Гостиље;
- хамам у Вишеградској бањи из XVI вијека;
- Велетовска кула;
- писана стјена у Жљебу;
- спомен кућа Иве Андрића;
- спомен учионица Иве Андрића;
- зграда бившег Лотикиног хотела;
- ускотрачна пруга Вишеград-Вардиште и зграда бивше жељезничке станице.

1.7.6.3 Културно-спортске и друге манифестације

Културно-спортске и друге манифестације су:

- „Вишеградска стаза“ културна манифестација посвећена успомени на живот и дјело Иве Андрића је основана 1976. године;
- Међународно ликовно саборовање;
- Међународни фестивал фолклора;
- Божићни турнир малом фудбалу;
- Меморијални карате турнир „Видоје Андрић“;
- Прослава Велике Госпојине;
- Скокови с вишеградска ћуприје;
- Дринска регата-Вишеград;

- Меморијални кошаркашки турнир „Раде Станимировић“;
- Меморијални турнир у малом фудбалу;
- Сајам меда.

1.7.7 Утицај локалне економије на животну средину

Дринска регија се одликује разноврсним природним богатством. С обзиром на овако повољне природне услове привреда је слабо развијена. Поред тога поједини привредни субјекти који егзистирају на подручју вишеградске општине углавном раде са знатно смањеним капацитетима или уопште не раде. Из тог разлога смањен је и њихов утицај на животну средину.

Утицај електро-енергетских, индустријских постројења и акумулација на стање животне средине се огледа у:

- микроклиматским промјенама,
- промјени станишних услова,
- биодиверзитету,
- стање грађевинских објеката.

Микроклиматске промјене се изражавају у повећаној влажности ваздуха што узрокује појаву честих и дуготрајних магли и измаглица. Промјена станишних услова у воденој средини је евидентна повлачењем врста риба које живе у чистој и брзој текућој води, првенствено салмонидних врста риба (младица и пастрмка) на рачун других којима нови услови средине више погодују (шаран и сом). Повременим и наглим пражњењем акумулација долази до уништавања рибљег фонда.

Повећано стање влажности утиче и на здравље људи, мада нису вршена одговарајућа испитивања. Утицај на стање грађевинских објеката се односи на Стари мост и друге грађевинске објекте.

1.7.8 Утицај животне средине на јавно здравље

Утицај животне средине на јавно здравље посебно је изражен у ужем градском језгру, гдје је концентрисан велики број становника на релативно малом простору. Преовлађује становништво старијих генерација што је у колерацији са повећањем броја обољелих. Није урађена студија које би утврдиле учесталости појаве појединих обољења у зависности од стања животне средине (изузетак је студија која показују да је подручје Жупе жариште жутице). Није урађена ни студија дјеловања на здравље становништва микроклиматских промјена насталих изградњом хидроакумулација.

Проблеми који се могу довести у везу са стањем животне средине су присуство паса луталица, глодара, инсеката и патогених микроорганизама. За рјешавање проблем паса луталица није пронађено адекватно рјешење. Дезинсекције, дезинфекције и дератизација се врше редовно и по потреби.

1.8. Ставови грађана о квалитету живота у општини Вишеград

До ставова грађана о квалитету живота у општини Вишеград дошло се путем анкетирања.

Већина испитаника исказали су низак ниво могућности за учешће у решавању кључних проблема локалне заједнице, 72% испитаних сматра да нема или има недовољно могућности за рјешавање кључних проблема, свега 8% сматра да им је

омогућено да учествују доношењу одлука, док 20% испитаних сматра да је углавном укључено у процес рјешавања проблема у локалној заједници.

Без обзира на досадашњи, по мишљењу испитаника, незадовољавајући степен учешћа у решавању заједничких проблема, 87% испитаних грађана изјавило је спремност да се више ангажује у решавању проблема у својој месној заједници, односно у општини, од чега 42% грађана би се безусловно ангажовало. Анкета показује високу спремност грађана да допринесу рјешавању заједничких проблема.

Високо изражен локал-патриотизам представља потенцијал на који доносиоци одлука треба да рачунају приликом планирања и доношења одлука у сфери локално-економског развоја, могућих јавних радова и обезбјеђивања подршке грађана за развојне иницијативе које захтијевају широку партиципацију становништва.

Мишљење о учешћу у доношењу општинских планова и одлука је подељено. Да је ова активност оправдана сматра 46% испитаника, 32% своди активизам на формалност сматрајући да ће одлуке ипак донијети политичари, док 32% испитаних сматра да би рјешења требало препустити стручњацима.

Приоритетна питања за које је неопходно консултовати грађане су, по мишљењу испитаника сљедећа:

Приоритети улагања у месне заједнице	61%
Режим саобраћаја у појединим улицама	51%
Урбанистички план Вишеграда	37%
Приоритети у еколошкој заштити	20%
Увођење нових такси (пореза)	12%
Промјена намјене зелених површина	7%
Друго	4%

Квалитет живота у Вишеграду оцјењен је на основу 28 предложених индикатора, које су испитаници оцјењивали на скали од 1 до 5 (1 најлошије). Испитаници су имали могућност да оцјене сваки од индикатора изоловано за мушку и женску популацију. Можемо констатовати, да је у Вишеграду доступност испитиваних услуга идентична за мушку и женску популацију, јер 99% испитаника није правило никакву разлику између доступности и квалитета услуга за мушку и женску популацију.

Просјечна оцјена квалитета живота у Вишеграду је 2,6. Испитаници су најслабијом оцјеном оцјенили могућност запошљавања и организацију јавног превоза.

Табела 33: Оцјена грађана индикатора квалитета живота⁴¹

Елементи квалитета	Просечна оцена	Елементи квалитета	Просечна оцена
<i>Услови за спорт</i>	3.7	<i>Снабдјевање питком водом</i>	2.8
<i>Снабдјевање ел. енергијом</i>	3.5	<i>Културни живот</i>	2.6
<i>Рекреативни садржаји</i>	3.4	<i>Зелене површине</i>	2.6
<i>Понуда кућних потрепштина</i>	3.4	<i>Здравствена заштита</i>	2.6
<i>Безбједност грађана у кући/стану</i>	3.3	<i>Квалитет животне средине</i>	2.5
<i>Безбједност грађана на јавном простору</i>	3.2	<i>Могућности за приватни бизнис</i>	2.5
<i>Снабдјевање свјежим прехранбеним произв.</i>	3.2	<i>Завршавање послова код општинске администрације</i>	2.5
<i>Брига о предшколској дјеци</i>	3.0	<i>Збрињавање крупног отпада</i>	2.4
<i>Услови за школовање</i>	3.0	<i>Гријање</i>	2.2
<i>Локални медији јавног информис.</i>	3.0	<i>Трошкови живота</i>	2.1
<i>Чистоћа ваздуха</i>	3.0	<i>Брига о старим лицима</i>	2.0
<i>Чистоћа прометница и јавних површина</i>	3.0	<i>Могућност рјешавања стамбеног проблема</i>	2.0
<i>Ријечни токови</i>	2.8	<i>Организација јавног превоза</i>	1.5
<i>Систем канализације</i>	2.8	<i>Могућности запошљавања</i>	1.5

Дио анкете који се односи на утврђивање ставова грађана о стању животне средине у општини, могућим корективним акцијама и носиоцима промјена постојећег стања пружио је информацију о високом незадовољству грађана стањем животне средине у Вишеграду. Свега 27% испитаника задовољно је стањем животне средине, како у општини, тако и у мјесним заједницама. Највећу опасност за здравље испитаници виде у акумулационим језерима и одлагалиштима отпада (64%), а превенцију и спречавање загађења треба да спроведу надлежне инспекције (64% испитаника), сви грађани(64%), сами загађивачи (32%), општинске власти(27%) и еколошки савез(22%).

Испитаници су показали високо изражену свијест о потреби заједничког рада приватног, јавног и цивилног сектора у рјешавању еколошких проблема у општини уз обавезно укључивање у процес самих загађивача. Испитаници су сагласни да би три приоритетне мјере за побољшање животне средине у Вишеграду требало да буду:

1. строге казне за прекршиоце;
2. унапређен рад комуналних инспекција и комуналног предузећа;
3. јача улога медија у заговарању рјешавања проблема заштите животне средине

У области заштите животне средине постоји значајан потенцијал за укључивање грађана јер је 37% испитаника исказало спремност да се безусловно укључи у заштити животне

⁴¹ Извор: Анкета грађана на узорку од 195 испитаних проведена у октобру 2010. године.

средине, 21% би се укључило само уколико ова активност не изискује новчана улагања, док је 19% испитаника могуће укључивања условило реакцијом осталих суграђана.

Дио анкете који се односи на имиџ Вишеграда из перспективе грађана у 54% случаја односи се на изјаве: *"Волим Вишеград и то је град у коме могу живјети до краја"*, 16% испитаних би најрадије напустило град, док је 8% равнодушно, а 10% љуто.

1.9. Стање просторно-планске документације

Просторни план општине Вишеграда усвојен је 1986. године. Нови просторни план који је би био усаглашен са Просторним планом Републике Српске није урађен.

Важећи регулациони планови:

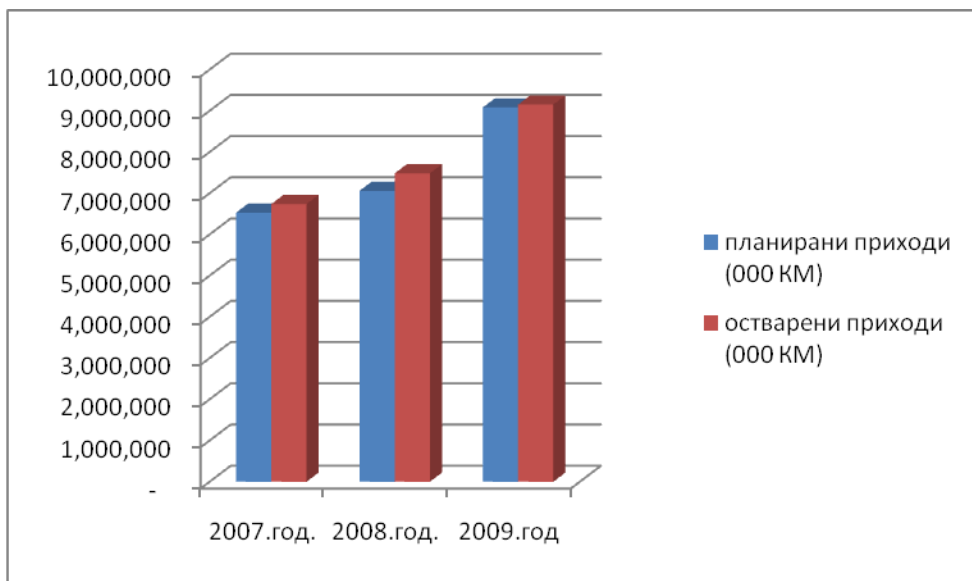
- Регулациони план Околиште – донешен 1987. године,
- Регулациони план урбаног подручја Душче и Незуци усвојен 1987. године,
- Измјена и допуна регулационог плана Околиште усвојен 2006. године,
- Регулациони план стамбеног насеља Прелово усвојен 1996. године,
- Регулациони план Међеђа – усвојен 1996. године,
- Регулациони план Косово поље – усвојен 1996. године,
- Регулациони план стамбеног насеља Бикавац усвојен 2005. године,
- Регулациони план Малухино поље и Мезалин усвојен 1991. године,
- Измјена дијела регулационог плана Малухино поље и Мезалин усвојен 2005. године,
- Измјена и допуна регулационог плана Гарча – усвојена 2008. године,
- Регулациони план контакт зоне уз мост Мехмед паше Соколовића усвојен 2006. године,
- Регулациони план Вишеград „Центар“ усвојен 2008. године
- Урбанистички пројекат за улице: Краља Петра, Николе Тесле, Николе Пашића, Браће Југовића, Мајке Јевросиме и дио улице Цара Лазара усвојен 2009. године.

1.10. Буџет

Из буџета Општине Вишеград финансира се рад Општинске административне службе као и рад буџетских корисника.

Анализом прихода буџета у протекле три године уочава се стални раст прихода. Приход буџета у 2009. години је за 36% већи од прихода у 2007. години.

Графикон 4: Преглед укупно планираних и остварених прихода.⁴²

У структури прихода порески приходи учествују између 32% и 48% (2007. године 46%; 2008. године 48%; 2009. године 32%), а непорески приходи између 39% до 48% (2007. године 48%, 2008. године 39%, 2009. године 41%). У структури непореских прихода највеће учешће има прихода од посебних накнада и такси (78% у 2007. години, 81% у 2008. и 87% у 2009. години). У посматраном периоду присутан је раст прихода од грантова од 3% у 2007. години до 9% у 2009. години.

У структури расхода средства за плате и накнаде трошова запослених учествују у претходне три године између 21% и 39%, средства за материјалне трошкове између 17% и 22%, средства за текуће грантове између 25% и 35%, средства за капитална улагања у просјеку нешто више од 20%, осим 2008. године када су издвојена средства за капитална учествовала са 53%. У 2009. години средства за капитална улагања учествују у укупним расходима са 35%.

Кредитна задуженост општине Вишеград је у границама законски допуштених могућности. Кредитни дуг се редовно сервисира, а задуженост на дан 30.10.2010. године износи 4.079.309 КМ. Поштујући садашње законске оквире Општина Вишеград има могућност новог кредитног задужења буџета.

1.11. Национални контекст

Општина Вишеград спада у ред средње развијених општина Републике Српске. У Европској унији, густина насељености се према ОЕЦД методологији, узима званично као критериј одређивања руралних подручја. Уколико је густина насељености испод 150 st/km², општине имају карактер руралних, те је у Стратешком плану руралног развоја Републике Српске од 2009. до 2015. године општина Вишеград дефинисана као општина претежно руралног карактера. У истом документу наведено је да управо такве општине, представљају значајан ресурс за укупан материјални и друштвени развој. Стратешким планом руралног развоја предвиђене су промјене које битно побољшавају услове рада и живота становништва на том простору.

⁴² Извор: Општина Вишеград, Одјељење за финансије.

У овом стратешком документу општина Вишеград је препозната по сљедећим потенцијалима: водени потенцијал и хидроелектрана, топле и минералне воде (Вишеградска бања) и шумске површине са другом по значају ријетком и заштићеном биљном врстом *Панчићевом оморицом*, чија станишта припадају подручју средњег тока ријеке Дрине, односно између Бајине Баште, Вишеграда и Рогатице.

Стратешки циљеви Републике Српске на подручју руралног развоја за период до 2015. године су:

1. Побољшање конкурентности пољопривреде и шумарства;
2. Очување природе и рационално газдовање природним ресурсима;
3. Побољшање услова живота и увођење веће разноликости код остваривања прихода у руралној економији.

Избор оваквих стратешких циљева руралног развоја РС у потпуности је у сагласности са Директивом Европске комисије број 1698/2005 која регулише начин подршке руралном развоју из Европског фонда за пољопривреду и рурални развој (ЕАФРД) за земље чланице ЕУ.

У Стратегији туризма Републике Српске за период 2010 - 2020. године истакнуто је да у структури запосленог становништва у општини Вишеград туризам и угоститељство учествују са 10,1%. На основу података Републичког завода за статистику⁴³ Вишеград са 24.824 ноћења у 2008. години припада мјестима ниског степена туристичке развијености (до 100.000 ноћења годишње) у Републици Српској.

У истом документу Вишеград је сврстан у другу групу центара градског туризма и идентификовани су следећи пробелими:

- градски центар мале туристичке развијености и малог обима туристичког промета,
- скромна туристичка понуда,
- слаба инфраструктурна уређеност,
- мали број смјештајних објеката високог стандарда,
- слаба алтернативна понуда.

Као неопходне мјере за рјешавање проблема наведене су:

- подстицати развој туристичке инфраструктуре,
- подстицати туристички производ (манifestације, култура, спорт, забава, унапређење маркетинга, информациона технологија и друго)

Предуслов развоја транзитног туризма РС је њена транзитност између емисионих центара (регија) и одредишних дестинација, углавном између земаља средње Европе (Чешке, Словачке, Мађарске, Аустрије) и Јадранског приморја, те из ближег регионалног окружења, нарочито из Србије, кроз источни дио Републике Српске ка Дубровачком и Херцеговском приморју. У Стратегији туризма идентификован је други транзитни правац који представља развој дестинација од Вишеграда према Фочи, Тјентишту, Гацку, Билећи, Требињу. Као неопходне мјере његовог развоја наведене су:

- подстицати унапређење квалитета и обима туристичке понуде,

⁴³ Угоститељство и туризам, статистички билтен број 4, Републички завод за статистику, Република Српска, Бања Лука, 2008. године.

- обогатити туристички производ секундарним мотивима/забава, одмор, рекреација, гастрономија, услуге.

Када су у питању жељезнице и њихова будућа улога у развоју туризма РС, посебну пажњу треба посветити ревитализацији ускотрачних пруга.

Као један од главних саобраћајних и уједно транзитних туристичких праваца кроз РС наводи се: Вишеград-Устипрача-Фоча-Гацко-Билећа-Требиње-Зупци, те Бијељина-Зворник-Соколац-Рогатица-Вишеград-Фоча-Требиње. У Стратегији туризма констатује се да би изградњом планиране мреже аутопутева у Републици Српској знатно се поправило стање друмске саобраћајне мреже и убрзали саобраћајни токови. Тим би се у знатној мјери повећало обим туристичких кретања на главним и транзитним туристичким правцима. У току су иницијативе за изградњу аутопута од Пожеге до Вишеграда чиме би се доприњело економски развој региона.

У Стратегији туризма Републике Српске Вишеград је дефинисан као значајан дио Фочанске туристичке регије, те је наводи: *„Иако се, условно, налази на најфреквентнијем коридору између Србије и јужног и средњег Јадрана, било би погрешно базирати туристички развој регије на транзитном туризму. С обзиром на разноврсност и потенцијал туристичких ресурса, ова регија испуњава све услове да постане ултимативна дестинација за љубитеље природе, авантуризма, историје и културе. Национални парк Сутјеска, Вишеград са Ђупријом, и ријеке Дрина и Тара су кључне одреднице туристичког развоја Регије.“*

Елементи битни за развоја туризма Вишеграда су наведени и у Стратегије туризма Републике Српске као кључни и то су:

- Лик и дјело Иве Андрића,
- Мост Мехмед-паше Соколовића,
- Ускотрачна пруга Вишеград–Мокра Гора
- Бања Вилина влас

Неопходне мјере које је потребно предузети, а које чине саставни дио наведеног стратешког документа су:

- Уредити урбане просторе у аутентичном стилу;
- Уредити објекте за смјештај,
- Дефинисати Андрићеву зону у Вишеграду;
- Успоставити туристичку сигнализацију на цијелој регији;
- Рестаурирати вишеградски мост;
- Уредити музеј Иве Андрића;
- Ревитализирати Бању Вилина влас.

У знатном броју развојних стратегија Републике Српске општина Вишеград има значајну позицију, а посебно у сфери конкурентности туризма. Посебна је вриједност туризма у подстицају мање развијених подручја. Туризам одмара и духовно обогаћује човјека, шири хоризонте и приближава људе, мијења слику о људима и просторима, унапређује квалитет живота, убрзава развој.

2. SWOT АНАЛИЗА

2.1. Снаге

- Погољан географски положај-на граници са Србијом, на путним правцима Београд-Сарајево, Београд-Дубровник
- Природни ресурси (вода, шуме, земљиште, термалне воде, разнолики биодиверзитет) и јединствено културно-историјско наслеђе (стари мост на Дрини, манастир Добрун, спомен кућа Иве Андрића)
- Развијен енергетски сектор (ХЕ Вишеград) и потенцијали за развој дрвопрерађивачке индустрије (60% земљишта су шуме), туризма и угоститељства и трговине (резултат анкете)
- Добри услови за спорт (спортски објекти и терени, развијени рекреативни садржаји)
- Високо изражен локал-патриотизам и спремност локалног становништва да учествује у решавању проблема заједнице
- Безбједност грађана у кући/стану и на јавном простору

2.2. Слабости

- Лоша инфраструктура (лоша саобраћајна инфраструктура, лоша инфраструктура у селу, лоши локални путеви, непостојање санитарне депоније, непостојање пречишћивача отпадних вода, дотрајала водоводна и канализациона мрежа, ...)
- Висока стопа незапослености (изнад просека у Републици Српској)
- Неадекватна радна снага (велики број незапослених са лошом квалификационом и старосном структуром, неадекватни профили, недовољно вештина...)
- Недостатак предузетничке иницијативе (недовољна традиција, неразвијена предузетничка култура)
- Непотпуна туристичка понуда (неискоришћеност потенцијала у туризму, неуезаност са туристичком понудом регије,)
- Запуштена пољопривредна производња (закоровљена земљишта, доминира екстензивна производња, посједи су уситњени и расцјепкани, не постоје системи за наводњавање, не спроводи се анализа земљишта...)

2.3. Шансе/ прилике

- Ивори финансирања на националном, међународном нивоу (укључујући ИПА фонд)
- Резерват биосфере „ Дрина“
- Дунавска стратегија
- Обновљена ускотрачна туристичка пруга Мокра Гора- Вишеград („Шарганска осмица“) - (нове циљне групе туриста)
- Прекогранични пројекти, нарочито на развоју туризма – „Чаробни круг“
- Раст тражње за здравом храном, потражња за енергијом и водом

2.4. Пријетње

- Неповољна миграторна кретања (одлив стручних кадрова, одлив младих високообразованих људи, старење становништва)
- Утицај Споразума о слободној трговини (неконкурентност домаће привреде)
- Недостатак инвестиција
- Недостатак земљишта и објеката у власништву општине
- Нерјешавање еколошких проблема на нивоу регије и на националном нивоу
- Повећање броја лица у стању социјалне потребе

Кључна питања развоја општине Вишеград су:

- Развој локалне економије на начелима одрживог развоја
- Развој услуга у складу са потребама грађана
- Интегрални приступ заштити животне средине